

Lainvalmisteluosasto
Julkisoikeuden yksikkö
Erityisasiantuntija Anu Mutanen

LAUSUNTO

21.11.2016

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI VALTION YHTIÖOMISTUKSESTA JA OMISTAJAOHJAUksesta ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 233/2016 VP)

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä (HE 233/2016 vp). Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi valtion yhtiöomistuksesta ja omistajaohjauksesta annetun lain (jäljempänä omistajaohjauslaki) soveltamisalaa koskemaan valtion kehitysyhtiöiden suorassa omistuksessa olevia yhtiöitä. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavan.

Oikeusministeriö on antanut asian aiemmassa valmisteluvaiheessa valtioneuvoston kanslialle lausunnon (OM 169/43/2016, 30.9.2016). Oikeusministeriö esitti ehdotuksen 3 §:n 1 momenttia muutettavaksi siten, että eduskunnan suostumusta edellytettäisiin omistus- tai yritysjärjestelyille, joiden seurauksena valtion omistus laskee yhteen kolmasosaan tai sitä pienemmäksi. Tällöin eduskunnan suostumusta vaadittaisiin sellaisiin yhtiöjärjestelyihin, joiden seurauksena muu kuin valtio-omistaja voi saavuttaa kohdeyhtiössä osakeyhtiölain mukaisen päätöksenteon kannalta merkityksellisen kahden kolmasosan määräenemmistön (osakeyhtiölain 5 luvun 27 §). Lisäksi oikeusministeriö katsoi, että määräysvallan tulisi perustua osakkeiden tuottamaan äänimäärään, mikä vastaisi valtioneuromistöisten yhtiöiden tilannetta. Oikeusministeriön ehdotukset on otettu jatkovalmistelussa huomioon ja hallituksen esitystä on täsmennetty näiltä osin.

Hallituksen esitys kytkeytyy valtiosääntöoikeudellisilta näkökohdiltaan erityisesti perustuslain 92 §:ään, jossa säädetään valtion omistuksista. Perustuslain 92 §:n 1 momentin mukaan lailla säädetään toimivallasta ja menettelystä käytettäessä valtion osakasvaltaa yhtiöissä, joissa valtiolla on määräysvalta. Niin ikään lailla säädetään, milloin määräysvallan hankkimiseen valtiolle yhtiössä tai määräysvallasta luopumiseen vaaditaan eduskunnan suostumus.

Esityksen tavoitteena on nykyistä joustavampien valtion yhtiöomistusjärjestelyjen mahdollistaminen vähentämättä kuitenkaan eduskunnan tai valtioneuvoston päätösvaltaa. Eduskunta tekisi vastaisuudessa keskeiset päätökset siitä, missä yhtiöissä valtion on syytä säilyttää yksinomistus ja määräysvalta. Jatkossa eduskunnan suostumusta edellytettäisiin myös sellaisiin valtion yhtiöomistusjärjestelyihin, joiden toteuttaminen pienentää valtion omistusosuuden yhtiössä alle yhteen kolmasosaan. Ehdotettu omistajaohjaukslain 3 §:n 1 momentin muutos laajentaa siten tällä hetkellä käytössä olevaa eduskunnan suostumusmenettelyä vähintään yhden kolmasosan omistukseen.

Eduskunnan ja valtioneuvoston toimivalta on määritelty hallituksen esityksessä perustuslain edellyttämällä tavalla siten, että eduskunta päättää rajoista, joiden puitteissa valtionomistusta voidaan supistaa tai laajentaa. Ehdotettu lainmuutos täyttää perustuslain 92 §:n 1 momentin vaatimukset säätää lailla toimivallasta ja menettelystä käytettäessä valtion osakasvaltaa yhtiöissä, joissa valtiolla on määräysvalta, sekä siitä, milloin määräysvallan hankkimiseen valtiolle tai valtion määräysvallasta luopumiseen tarvitaan eduskunnan suostumus. (Ks. PeVL 12/2007 vp, s. 2–3, HE 80/2007 vp, s. 3, 14–16, HE 1/1998 vp, s. 143.) Lakiehdotus voidaan siten käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.